

PARAGRAPHUS SECUNDUS.

DE OPPOSITIONE PROPOSITIONUM.

226. DEFINITIO. Duarum *Oppositio Propositionum*, est ipsarum inter se pugna; ita ut ab altera refellatur & evertatur, idipsum quod ab altera enuntiatur: quod accidit, quotiescumque cum veritate unius, stare non potest veritas alterius.

I. Hinc sequitur ad *veram Oppositionem* duarum propositionum, necessariò requiri:

Vel, ut *idem utrique sit & subjectum & attributum*: si altera affirmativa sit & altera negativa. Tales sunt duæ istæ propositiones (omnis homo est doctus, nullus homo est doctus); & istæ duæ aliæ propositiones (nullus homo est doctus, aliquis homo est doctus).

Vel, ut *idem utrique sit subjectum, & attributa inter se incompatibilia*: si utraque sit affirmativa. Tales erunt duæ istæ propositiones: (Petrus est vir probus, Petrus est vir sceleratus).

II. Hinc liquet *veram Oppositionem* inesse nullam, tum duabus istis propositionibus, quæ non habent idem subjectum; (omnis homo debet amare virtutem, nullus lapide debet amare virtutem):

Tum duabus istis propositionibus, quæ non habent idem attributum; (Petrus est vir prudens, Petrus non est vir dives):

Tum duabus istis propositionibus, quibus idem subjectum & idem attributum est, sed in quibus una alteram nullo modo impugnat & refellit: (omnis homo est mortalis, aliquis homo aut talis homo est mortalis).

OPPOSITIO CONTRADICTORIA ET CONTRARIA.

227. OBS. Ex duabus Propositionibus inter se pugnantibus, *veram* inter se oppositionem habentibus; potest una, vel præcisè dicere quod requiritur ad alteram refellendam

& falsificandam; vel plus dicere quàm requiritur ad alteram refellendam & falsificandam. In priori casu, erit *Oppositio contradictoria*: in posteriori, *Oppositio contraria*.

I. Hinc intelligetur existere posse *Oppositionem contradictoriam*, tum inter duas *Propositiones singulares*, quibus idem subjectum sit & attributum, & quarum una affirmativa sit & alia negativa; tum inter *Universalem & Particularem*, quarum altera sit affirmativa & altera negativa, & quæ idem habeant & subjectum & attributum.

II. Hinc etiam intelligetur existere posse *Oppositionem contrariam* tum inter duas *Propositiones universales*, alteram affirmativam & alteram negativam, quibus idem subjectum & idem attributum est; tum inter *Propositionem universalem & Propositionem singularem*, quibus idem est & subjectum & attributum (211), & quarum alia affirmativa est & alia negativa; tum inter duas *Propositiones singulares*, quibus idem subjectum est & attributa inter se incompatibilia.

228. ADN. Quas inter propositiones existat *Oppositio contradictoria*, aut *Oppositio merè contraria*, paucis exhibemus & docemus exemplis.

I. *Contradictoriae* sunt duæ istæ propositiones (omnis homo est Americanus, aliquis homo non est Americanus): quia id præcisè affirmatur in priore, quod necessarium est ut falsa sit posterior; & id præcisè negatur in posteriore, quod necessarium est ut falsa sit prior.

Nam ut falsum sit *omnem hominem esse Americanum*, requiritur præcisè ut aliquis homo indeterminatè sumptus, non sit Americanus; & hoc præcisè enuntiat *propositio particularis*.

Et ut falsum sit *aliquem hominem non esse Americanum*, nihil minus requireretur quam ut omnes homines, nullo excepto, essent Americani: quod præcisè enuntiat *propositio universalis*.

II. *Contradictoriae* non sunt, sed tantum *contrariae* duæ istæ propositiones (*omnis homo est Americanus, Rex Galliae*

non est Americanus): quia utraque plus affirmat aut negat, quam requiritur ut altera sit falsa.

Nam ut falsa sit propositio universalis, non requiritur ut talis homo determinatè sumptus non sit Americanus: sufficit aliquem hominem indeterminatè sumptum non esse Americanum.

Et ut falsa sit propositio singularis, non necesse est omnem hominem esse Americanum; sufficeret Americanum esse Galliarum Regem.

III. Contradictoriae non sunt, sed tantum contrariae, duae istae propositiones (*nullum Dei Praeceptum est impossibile, quaedam Dei Praecepta sunt impossibilia*): quia ab utraque plus negatur aut affirmatur, quam requiritur ut falsa sit altera. Ut enim falsa foret propositio universalis, non requireretur ut quaedam Dei praeccepta essent impossibilia: sufficeret unicum aliquod Dei praecceptum esse impossibile.

Circa quod observandum est, nullam posse Contradictoriam assignari iis Propositionibus particularibus, quarum subjectum restringitur aliqua particularitatis nota in plurali numero accepta: quales forent istae (nonnulli homines existunt ab aeterno; aliquot plantae habent facultatem sentiendi; quaedam Dei praeccepta sunt impossibilia).

Ab illarum falsitate propositionum, non sequitur veritas propositionis quae ipsis contrariè opponitur: quia, ut modò demonstrabitur, propositiones inter se contrariè oppositae possunt simul esse falsae.

PROPOSITIO FUNDAMENTALIS PRIOR.

229. *Duae Propositiones contradictoriae nunquam possunt, aut simul esse verae, aut simul esse falsae: unde, ex veritate unius, sequitur alterius falsitas; & vicissim, ex falsitate unius, sequitur alterius veritas.*

DEM. Impossibile est rem eandem simul esse & non esse: atqui, si duae contradictoriae essent aut simul verae aut simul falsae, res eadem esset simul & non esset.

I. Si duae contradictoriae essent *simul verae*; res quae in ipsis enuntiatur, esset simul & non esset. Res illa esset, quoniam vera foret propositio affirmans illam esse. Res illa non esset: quoniam vera foret propositio negans illam esse.

II. Si duae contradictoriae essent *simul falsae*; res quae in ipsis enuntiatur; esset simul & non esset. Res illa esset: quoniam falsa foret propositio negans illam esse. Res illa non esset: quia falsa foret propositio affirmans illam esse.

Ergo, qualescumque fuerint duae propositiones contradictoriae (227), nunquam possunt aut simul esse verae aut simul esse falsae, ac proinde, veritas unius importat alterius falsitatem; & unius falsitas, veritatem alterius. Q. E. D.

230. COROLLARIA. Ab illa Propositione fundamentali, cujus veritas in celeberrimum ipsummet *Contradictionis Principium* resolvitur, & quae inde fit ipsamet instar Principii in Dialectica utilissimi:

I. Sequitur *nullum dari duas inter Propositiones contradictorias medium*: quia, cum una praecise neget quod affirmat altera; nullum potest esse medium inter esse & non esse id de quo agitur.

II. Sequitur *demonstrari alicujus Propositionis veritatem; ubi demonstratur ipsius contradictoriam esse falsam*: quia istius falsitas demonstrata supponit aut importat necessario alterius veritatem indirectè demonstrandam (6).

III. Sequitur *inveniri & determinari propositionem Fidei, propositioni alicui haereticæ oppositam; si assumatur Contradictoria propositionis ab Ecclesia Catholica damnatae.*

Verbi gratia, si tanquam haeretica damnata fuerit ab Ecclesia Catholica propositio hæc (omnes Infidelium actiones liberae sunt peccata): *propositio Fidei*, invenienda & determinanda, erit ista (quaedam Infidelium actio libera non est peccatum).

231. ADN. Non ita semper facile est, imo & aliquando est impossibile, invenire & determinare praecise *Contradictoriam propositionis ab Ecclesia damnatae*; nam,

I. Sunt quædam propositiones ab Ecclesia damnatæ, quibus nulla assignari præcisè contradictoria, potest. Talis est famosa hæc propositio: *quædam Dei præcepta sunt impossibilia* (228).

II. Sunt etiam quædam propositiones, quas indeterminatè & *in globo* damnat Ecclesia, ut impias, ut hæreticas, ut blasphematorias, ut malè sonantes, ut temerarias, sua cuique propositioni non assignata qualificatione propriâ: in quo casu, legitimus Fidelium assensus in eo totus consistet, ut firma fide credant, inter propositiones sic in globo damnatas, nullam esse, quæ aliquam ex indeterminatis illis qualificationibus non mereatur.

PROPOSITIO FUNDAMENTALIS POSTERIOR.

232. *Duæ propositiones contrariæ possunt esse simul falsæ, sed non possunt esse simul veræ: unde, ex falsitate unius, non sequitur veritas alterius, sed ex unius veritate, sequitur alterius falsitas.*

DEM. Sint in exemplum duæ istæ propositiones contrariæ: (*omnis homo est justus, nullus homo est justus*).

I. Duæ istæ propositiones contrariæ possunt esse *simul falsæ*. Nam in tota hominum collectione, potest esse aliquis justus, & aliquis injustus: atqui tunc falsum erit omnem hominem esse justum, & nullum hominem esse justum: ergo simul falsæ erunt duæ illæ propositiones contrariæ.

II. Duæ illæ propositiones contrariæ non possunt tamen esse *simul veræ*: quod sic demonstratur. Non possunt esse simul veræ duæ contradictoriæ (229): ergo neque duæ contrariæ. Demonstratur consequentia.

Si simul veræ supponantur duæ Contrariæ universales in exemplum allatæ; veræ quoque erunt necessario duæ istæ Particulares sub illis universalibus contentæ; *aliquis homo est justus, aliquis homo non est justus* (219). Atqui si verum sit omnem hominem esse justum, & aliquem hominem non esse justum; simul veræ erunt duæ contradictoriæ.

Ergo si duæ Contradictoriæ non possunt esse simul veræ, neque simul veræ possunt esse duæ Contrariæ. Ergo, cum nunquam simul veræ possint esse duæ contradictoriæ; nunquam simul veræ possunt esse duæ contrariæ. Q. E. D.

PROPOSITIONES SUBCONTRARIÆ ET SUBALTERNÆ.

233. DEF. *Propositiones subcontrariæ sunt duæ propositiones particulares, quibus idem subjectum & idem est attributum; & quarum alia est affirmativa, & alia negativa: quales sunt istæ propositiones (aliquis homo est justus, aliquis homo non est justus). Hujus denominationis ratio est, quia respectivè continentur sub duabus Contrariis universalibus.*

I. Propositiones subcontrariæ *possunt esse simul veræ*; quia contradictoriè opponuntur duabus Universalibus quæ possunt esse simul falsæ.

II. Propositiones subcontrariæ *non possunt esse simul falsæ*: quia contradictoriè opponuntur duabus Universalibus quæ nunquam possunt esse simul veræ (229 & 232).

234. DEF. II. *Propositiones subalternæ sunt duæ propositiones idem subjectum & idem attributum habentes, quarum altera est universalis & altera particularis; & quæ sunt aut utraque affirmativa aut utraque negativa.*

Tales sunt istæ propositiones; (*omnis homo est justus, aliquis homo est justus*); aut istæ aliæ propositiones: *nulla materia est spiritus, aliqua materia non est spiritus.* (219 & 220).

PROPOSITIONUM CONVERSIO.

235. OBS. *Conversio Propositionum est quædam ipsarum transformatio, vi cujus ab una ad aliam interdum possit concludi. Fit autem transformatio illa per convenientem mutationem subjecti in attributum & attributi in subjectum: ita ut propositio convertenda fiat interdum, ex universali particularis, vel ex particulari universalis; nulla*
Tom. I.

facta mutatione in ipsius qualitate, id est, in ipsius affirmatione aut negatione. Duplex est Conversionis species, scitu necessaria; scilicet, *Conversio simplex* & *Coaversio* per accidens.

I. *Conversio simplex* est ea in qua subjectum attributo & attributum subjecto simpliciter substituitur, nulla facta in alterutro quantitatis mutatione.

In Conversione simplici, propositio convertenda & propositio conversa sunt, vel utraque universalis, vel utraque particularis. Talis est hæc conversio (nullus homo est leo; ergo nullus leo est homo): talis est & ista (aliquis canis est animal quadrupes; ergo aliquod animal quadrupes est canis); & sic de aliis.

II. *Conversio per accidens*, est ea in qua subjectum attributo & attributum subjecto substituitur, mutata propositionis quantitate: ita ut propositio convertenda fiat, vel ex universali particularis, vel ex particulari universalis.

Talis est hæc conversio, in qua valet consequentia à propositione convertenda ad propositionem conversam: (omnis homo est substantia mortalis, ergo aliqua substantia mortalis est homo).

Talis est & hæc conversio, in qua non valet consequentia à propositione convertenda ad propositionem conversam: (omnis homo est substantia mortalis: ergo omnis substantia mortalis est homo) Verum, cum aliunde demonstratum erit quod vera sit ultima hæc propositio; ab illa rectè & legitimè inferetur, & quod aliqua substantia mortalis sit homo, & quod aliquis homo sit substantia mortalis (219 & 236): quod magni est usus in Reductione syllogismorum, licet nullius sit utilitatis illa reductio.

236. REG. I. *Locum habere potest Conversio simplex, tum in Universali negativa, tum in Particulari affirmativa.*

DEM. Ratio est, quia in ista substitutione attributi in subjectum attributum eandem præcisè retinet extensionem.

idem præcisè remanet. Ergo eodem modo negari aut affirmari poterit attributum de subjecto, tum in propositione convertenda, tum in propositione conversa.

Verbi gratia, si verum sit nullum hominem esse leonem: verum erit necessario nullum leonem esse hominem. Si verum sit aliquem hominem esse mortalem: verum erit necessario aliquod mortale esse hominem. Q. E. D.

237. REG. II. *Locum habere potest Conversio per accidens, tum in Universali negativa, tum in Universali affirmativa.*

DEM. Ratio est, quia in ista transmutatione, non majorem acquirit extensionem attributum.

Verbi gratia, in ista conversione (nullus leo est columba, ergo aliqua columba non est leo): attributum istud columba nihil exprimit ut subjectum, quod non exprimeret ut attributum. Si verum erat nullum leonem esse columbam, verum erit necessario aliquam columbam non esse leonem. (219).

Similiter, in ista conversione, (omnis homo est mortalis, ergo aliquod mortale est homo): attributum istud mortalis idem remanet in utraque propositione: particulariter enim sumebatur in propositione convertenda (216); & particulariter sumitur in conversa. Q. E. D.

238. ADN I. Ex dictis sufficienter intelligetur, in quibus propositionibus locum non possit habere conversio simplex aut conversio per accidens.

I. Verbi gratia, non valet *Conversio simplex*, in Universali affirmativa, qualis ista foret (omnis homo est mortalis, ergo omne mortale est homo): quia attributum propositionis convertendæ majorem extensionem acquirit, dum fit subjectum propositionis conversæ (216).

II. Similiter, non valet *Conversio simplex*, in Particulari negativa, qualis foret ista (aliquod mortale non est homo, ergo aliquis homo non est mortalis): quia terminus

ille homo sumitur universaliter in propositione convertenda, & particulariter in propositione conversa.

III. Summa interdum attentione opus est, ne malè accipiatur attributum propositionis convertendæ: unde vitiosa & falsa foret propositionis conversio. Verbi gratia, si ita converteretur, juxta priorem regulam, Universalis hæc negativa (*nullus Senex potest fieri juvenis*, ergo nullus Juvenis potest fieri senex); vitiosa & falsa foret conversio: quia attributum propositionis convertendæ est terminus iste *potens fieri juvenis*; ac proinde in hunc modum fieri debuit conversio illa simplex (ergo nullus potens fieri juvenis, est senex): & sic de aliis.

Duplicem hanc Conversionis regulam, tecnico hoc carmine oculis & menti exhibet sistitque Dialectica;

E, I, simpliciter convertitur: E, A, per accid.

239. ADN. II. Apud Dialecticos, eandem *Æquivalentiam* habere dicuntur diversæ propositiones duæ: cum eadem penitus significationem & extensionem ita habet utraque, ut una possit pro altera assumi & alteri substitui.

Qua arte ad eandem æquivalentiam aut æquipollentiam reducuntur, tum duæ *Contradictoriæ*, tum duæ *Contrariæ*, multis docere solet Dialectica; nos paucis indicabimus.

I. *Ad eandem æquivalentiam* reducentur duæ *contradictoriæ*: si subjecto alterutrius indifferenter præponatur negativa particula, nullam mutationem subeunte altera.

Verbi gratia, sint in exemplum duæ istæ contradictoriæ propositiones: (omnis homo est mortalis, aliquis homo non est mortalis). Propositio universalis reducetur ad significationem propositionis particularis: si subjecto propositionis illius universalis præponatur particula negativa in hunc modum: *non omnis homo est mortalis*,

Similiter, propositio particularis adducetur ad significationem propositionis universalis: si subjecto propositionis illius universalis, præponatur particula negativa in hunc modum: *non aliquis homo non est mortalis*,

Eandem æquivalentiam habent duæ istæ propositiones: (omnis homo est mortalis, non aliquis homo non est mortalis). Eandem etiam æquivalentiam habent aliæ istæ propositiones duæ: (aliquis homo non est mortalis, non omnis homo est mortalis).

II. *Ad eandem æquivalentiam* reducentur duæ *Contrariæ*: si subjecto alterutrius indifferenter postponatur negativa particula, nullam altera subeunte mutationem.

Verbi gratia, sint in exemplum duæ istæ contrariæ propositiones: (omnis homo est mortalis, nullus homo est mortalis). Propositio affirmativa adducetur ad significationem propositionis negativæ: si post subjectum propositionis illius affirmativæ ponatur particula negativa in hunc modum: *omnis homo non est mortalis*.

Similiter, propositio negativa adducetur ad significationem propositionis affirmativæ: si post subjectum propositionis illius negativæ ponatur particula negativa in hunc modum: *nullus homo non est mortalis*.

Idem sensus, eadem est æquivalentia duabus istis propositionibus: (omnis homo est mortalis, nullus homo non est mortalis). Idem etiam sensus & eadem est æquivalentia aliis istis duabus propositionibus: (nullus homo est mortalis, omnis homo non est mortalis).

PARAGRAPHUS TERTIUS.

DE DIVISIONE PROPOSITIONUM.

240. OBS. Multiplici patent divisioni Propositiones: prout sub vario spectantur respectu.

I. Dividuntur Propositiones in affirmativas & negativas: dum spectantur relativè ad suam *Qualitatem*. In omnes propositiones possibles cadit prima hæc divisio. (210 & 215)

II. Dividuntur Propositiones, in universales, in particulares, in singulares, in indefinitas: dum spectantur relativè ad suam *Quantitatem*. In omnes etiam propositiones possibles cadit secunda hæc divisio. (212 & 213)